

субъектное взаимодействие воспитателя и ребёнка на основе гуманистических ценностей. Обосновано значение гуманистической личностно-профессиональной позиции педагога.

Ключевые слова: инновационные технологии, гуманистическое воспитание, субъект-субъектное взаимодействие, ребёнок, воспитатель, гуманистическая личностно-профессиональная позиция педагога.

Ponimanska T. I. Humanistic Trend of Innovative Technologies of Upbringing of Pre-school Children

The article deals with the humanistic trend of the innovative activity in the upbringing of pre-school children. The humanistic upbringing is represented as a subject-subjective interaction of an educator and a child on the principles of humanistic values. The role of the educator's humanistic personal-professional position has been grounded.

Key words: innovative technologies, humanistic upbringing, subject-subjective, interaction, a child, an educator, humanistic personal-professional position of an educator.

Стаття надійшла до редакції 29.08.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.

УДК 37.015.31:78

Т. І. Тіхова

ГРА НА ДИТЯЧИХ МУЗИЧНИХ ІНСТРУМЕНТАХ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ

Національна доктрина розвитку освіти, Концепція національного виховання в Україні орієнтують сучасну педагогічну освіту на здійснення комплексу заходів з метою прилучення молоді до духовної культури, розвитку емоційної сфери, культури почуттів, вдосконаленню художньо-образного мислення, формуванню творчого потенціалу в соціокультурному просторі. Держава повинна забезпечувати підготовку кваліфікованих кадрів з урахуванням світових тенденцій освіти впродовж життя, соціально-економічних, технологічних та соціокультурних змін, формувати в педагога потребу та здатність до безперервної самоосвіти, професійного розвитку [1, с. 278].

Провідним завданням музичної педагогіки сьогодення є художньо-естетичний та художньо-творчий розвиток молоді, що зможе привести їх у світ краси та добра, відкрити в них животворне джерело людських почуттів і переживань. Великого значення в цьому процесі набуває вілла

та цілеспрямована музично-педагогічна, теоретична та практично-інструментальна підготовка молоді в навчальному закладі.

Майбутні вчителі з музичного мистецтва повинні вміти бачити зміст навчальної дисципліни як частини культури, оволодіти системою конструювання змісту навчального предмета, мати високий рівень самореалізації, творчу самостійність, потребу в самовихованні, саморозвитку. Готовність майбутніх учителів музики до професійної художньо-педагогічної роботи визначається за такими елементами: ціннісне ставлення до професії вчителя, знання об'єкта професійної діяльності, оволодіння практичними вміннями та навичками, серед яких є гра на різноманітних елементарних дитячих музичних інструментах, уміння керувати дитячими оркестрами, інструментальними ансамблями.

Таким чином, метою статті є визначення ролі та значення впровадження в освіту гри на дитячих музичних інструментах як одного з провідних чинників формування духовної культури учнів шкільного віку, що безпосередньо впливатиме на розвиток їх музичних здібностей та художньо-творчого потенціалу.

Сучасні музично-теоретичні та науково-педагогічні роботи свідчать про поширення завдань музично-естетичного виховання, серед яких вагомим стає розвиток музичних здібностей, особливо дітей шкільного віку. Дослідження науковців свідчать, що формування основ музичної культури потрібно починати з раннього віку. Раннє музичне навчання відіграє значну роль в розвитку творчого потенціалу дитини, робить її чуйною до краси та взагалі до життя, допомагає розвитку емоційно-чуттєвої сфери особистості, формує художній смак дитини, залучає її до музичної культури, оскільки музика по-справжньому надає естетичну насолоду, прикрашає побут, сприяє веселому відпочинку на дозвіллі.

Проблему впровадження гри на дитячих музичних інструментах розглядали науковці, музиканти-педагоги, композитори минулого та сучасності, серед яких особливий інтерес викликають дослідження К. Орфа, Б. Теплова, Н. Ветлугіної, Л. Дмитрієвої, Н. Черноіваненко, С. Бублеї, С. Шоломович, І. Рудченко, В. Кукловської, Р. Зинич, І. Гадалової, Е. Печерської та ін..

Б. Асаф'єв бачив у розвитку творчих здібностей і здатності комбінувати музичний матеріал один зі шляхів музичного виховання дітей. „Виховувати музично-творчі навички слід, по-перше, тому, що кожний, хто хоч трохи відчув у будь-якій сфері мистецтва радість творчості, буде спроможним сприймати й цінувати все хороше, що робиться у цій сфері, і з більшою інтенсивністю, ніж той, хто тільки пасивно сприймає... Тому, як тільки у дітей накопичиться деяка достатня кількість слухових вражень, необхідно спробувати з ними імпровізувати”. Музична творчість дітей може виявлятися у тій найпростішій сфері ритмоінтонації й формоутворенні, яка дістала назву „елементарного музикування” [2, с. 72].

Елементарна музика, елементарний інструментарій стали головними засобами виховання дітей для К. Орфа. Педагог вважав, що „...елементарна музика у школі має бути не чимось додатковим, а основоположним...”, надзвичайно важливо, щоб дитина з ранніх років могла припасти до живих джерел мистецтва, тому він відмовився від використання на першому етапі композиторської музики і обрав шлях активізації музичної діяльності дітей через їх власне музикування, спонукаючи цим до імпровізації й створення власної музики. К. Орф дійшов висновку, що якщо музикування проводити на класичних музичних інструментах – це вимагає зусиль, тому віддав перевагу елементарним інструментам, якими діти могли порівняно легко оволодіти. Вільна імпровізація стала відправним пунктом орфівського „уроку”. Педагогічні принципи К. Орфа втілено в методичному посібнику під назвою „Шульверк” (тобто „навчати діяти”). Це п’ятитомне зібрання найпростіших партитур для дитячих інструментів, пісень для хорового виконання, вправ у вимові та декламації, ритмічних вправ, театралізованих сцен [3, с. 9 – 10].

Навчання гри на музичних інструментах сьогодні стає доступним для кожної особистості, незалежно від її здібностей, виконавських навичок та вмінь, але, на жаль, існує й проблема у використанні цього виду діяльності, бо в окремих сучасних загальноосвітніх школах недостатня кількість елементарних дитячих музичних інструментів, якість інструментів не завжди витримує критику, більшість інструментів не настроєні або взагалі поламані, мають неналежний зовнішній вигляд, на жаль, існують і такі музичні кабінети, у шафах яких інструменти вкриваються пилом. Музикування – це засіб, що дає змогу зацікавити учнів, залучити їх до активної інструментальної діяльності, уникнути, на жаль, непоодиноких випадків, коли діти, приходячи з дитячого садка, охоче співають, танцюють, імпровізують, а через два-три роки висловлюють думку, що музика – предмет другорядний, нецікавий [4, с. 207].

Все ж таки гра на дитячих музичних інструментах визначається як один з провідних видів дитячого музичного виконавства й такий вид діяльності сприймається учнями з великим ентузіазмом, задоволенням.

Застосування дитячих музичних інструментів та іграшок як на улюблених заняттях або уроках музики, так і в повсякденному житті, збагачує музичні враження дітей, розвиває інтерес до музичного мистецтва, особливо впливає на розвиток творчого потенціалу. Педагогічна доцільність гри на дитячих музичних інструментах на уроках музики полягає в тому, що цей вид діяльності допомагає забезпечити зв’язок з попереднім дошкільним музичним вихованням, сприяє розвитку музичного слуху: звуковисотного, ладового, тембрового, ритмічного; впливає на розвиток музично-слухового уявлення; ритмічного почуття, надає змогу учням виявити себе, розкрити свої музично-виконавські та імпровізаційні здібності. Якщо в процесі інструментальної музичної діяльності буде сформовано музично-естетичну свідомість учнів, це не

пройде безслідно для подальшого творчого розвитку особистості, її загального духовного становлення, самореалізації [5, с. 5 – 7].

Дитячі музичні інструменти визначаються за зовнішністю, тембром, прийомами звуковидобування, засобами гри та класифікуються:

- інструменти-іграшки зі звуком невизначеної висоти: брязкальця, бубни, барабани, кастаньєти, трикутники;

- інструменти, що видають звук тільки однієї висоти: дудки, ріжки, молоточки;

- інструменти-іграшки з фіксованою мелодією: музичні скриньки, органчики;

інструменти з діатонічним або хроматичним звукорядом: струнні – цитри, домри, балалайки; духові – флейти, саксофони, кларнети; клавішні – баяни, акордеони, гармоніки; ударні – металофони, ксилофони; клавішно-духові – тріоли [6, с. 38].

Як і в інших видах музичної діяльності, на уроках музики в загальноосвітній школі під час гри на дитячих музичних інструментах використовуються завдання як репродуктивного, так і творчого характеру. Прикладами завдань репродуктивного характеру може бути виконання на ксилофонах поспівок або на ударних інструментах будь-яких ритмічних рисунків. До таких творчих завдань можна зарахувати такі: скласти ритмічний акомпанемент до пісні або твору із слухання музики, створити інструментальний супровід з використанням звуковисотних інструментів. Особливо цікавою музично-інструментальною діяльністю є ритмізація літературних текстів віршів-діалогів, у яких учні відповідно до тембру персонажа підбирають відповідний ударний музичний інструмент, включаються в ритмічний діалог персонажів; наприклад: вірш С. Маршака „Про одного ученика и шесть единиц”, у якому учні самостійно обирають ролі та відповідні музичні інструменти: розповідач – ложки, бідолаха учень – трикутник, мама – бубен, батько – барабан. Метою гри стає створення правильного ритмічного акомпанементу до літературного слова, на інших уроках музики бажано ускладнювати музично-творчі завдання, таким чином можна запропонувати учням до будь-якого уривку вірша скласти просту мелодію за двома фразами, виконуючи її як музично-ритмічну вправу. Завдяки таким завданням дуже швидко усвідомлюються поняття довгих і коротких довжин в музиці – чверть та восьма, розвиваються ритмічне почуття та чистота інтонування, збагачується музичний досвід, активізуються творчі, імпровізаційно-музичні здібності учнів.

Шумові ударні інструменти доцільно використовувати одночасно із звуковисотними, оскільки засвоєння ритмічних фігур повинно йти паралельно з розвитком ладового чуття. Поступово засвоюючи лад через його характерні інтонації, учні повинні не тільки його почути, а й, по можливості, чисто інтонувати, імпровізувати голосом на ступенях, а вже потім музикувати та металофонах. Особливого значення в роботі з дітьми набуває розвиток у них почуття форми засобами впровадження звуковисотних інструментів. Першим етапом може стати виконання

дитячої гри „Луна”, де вигук виконує вчитель голосно, відповідь виконує тихо учень. Далі ми використовували завдання гри на металофонах імпровізованих закінчень музичних фраз, пропонували учням довести мелодійну лінію до тоніки; тут бажано використовувати різні варіанти, які пропонують учні. Виконання на металофонах пісень краще починати зі знайомих, коли школярі впевнено засвоїли музично-інтонаційну лінію нескладної пісні, можуть її правильно та чисто інтонувати [7, с. 136, 154].

На музичних заняттях у 2-му класі рекомендовано ввести гру на сопілці. Це сприятиме залученню учнів до активних і захоплюючих форм музикування, розвитку музичного слуху, вихованню навичок ансамблевої гри, підготовці до двоголосного співу, практичному засвоєнню нотної грамоти.

О. Я. Ростовський у своєму навчально-методичному посібнику „Методика викладання музики у початковій школі” визначає таку послідовність навчання гри на сопілці:

- гра поспівок на одній висоті – сі, ля, соль, сі бемоль. (Поспівки: „Тук, тук, чобіток”, „Ходить квочка”, „Їхав лис”, „Сів шпак на шпаківню”, „Раз, два, три, чотири”, „Піч регоче” тощо);

- гра поспівок у секундному співвідношенні. (Поспівки: „Бім, бом”, „Тосі, тосі, тосяни”, „Каркнув крук”, „Печу, печу хлібчик”, „Стоїть півень на току”, „Ой весна, весна” тощо);

- гра поспівок у терцієвому співвідношенні. (Поспівки: „Кумо, кумо, що варила?”, „Зозуля рябенька”, „Ходить квочка”, „Котилася торба”, „Пускайте нас”, „Коломийка”, „Щедрик, щедрик, щедрівочка” тощо) [3, с. 121, 122].

Якщо в школі є багато дитячих музичних інструментів, можна створити оркестр, підбираючи інструменти таким чином, щоб було витримано правило пропорційності: присутні всі групи музичних інструментів. Але бажано, щоб металофонів та цитр було більше, тобто інструментів з тихим звучанням; наприклад: 5 – 7 металофонів, 6 – 8 цитр, 2 – 3 тріоли, 1 – 2 дитячих акордеонів, по 2 – 3 кастаньєт і трикутників, по одному інструменту бубнів, барабанів, тарілок. Можна створити окремо оркестр кселофоністів, він може виконувати музичні твори під супровід фортепіано [6, с. 39].

Великого значення в оркестрі набуває аранжування музичних творів, яке має відповідати віковим можливостям, музичному досвіду учнів, їхнім знанням музичної грамоти, виконавським навичкам, умінням учнів читати оркестрові партитури. Підбір репертуару до оркестру з дитячих музичних інструментів повинен бути нескладним, але високохудожнім, зацікавлювати учнів до навчання, він повинен бути доступним для спільного виконання учнів і вчителя й призначений для формування творчих здібностей учнів. За його зразком школярі можуть обробляти й складати свої пісеньки та танці. Таким чином, головна особливість музичного репертуару – його універсальність.

Крім елементарних дитячих музичних інструментів, значного поширення в музично-педагогічній практиці сьогодення набули й електронні клавішні інструменти. І. О. Сташевська, аналізуючи музично-педагогічну систему Німеччини другої половини ХХ століття, посилаючись на наукові дослідження німецьких фахівців, визначає перевагу використання електронних інструментів, що полягає „...у наочності (візуальний контроль); відносній легкості освоєння цих інструментів; можливості займатися з навушниками, не заважаючи при цьому один одному на груповому занятті. Конкретний звуковий результат учень пов'язує з натисканням визначеної клавіші й контролює за допомогою слухових, візуальних і тактильних відчуттів, що дозволяє сконцентрувати навчання на розвитку музичного слуху” [8, с. 253].

Одним з універсальних електронних інструментів є синтезатор. Сучасний синтезатор у музиці поєднує, суміщає, складає звуки, відтворює гру різних інструментів, заміняє цілий ансамбль, навіть оркестр. Навчитися грати на синтезаторі набагато простіше, ніж на багатьох інших музичних інструментах й таке музикування надає учням дійсну насолоду та зацікавленість.

У процесі розробки та проведення занять з музичного виховання та уроків, які проводили студенти з музичного мистецтва на педагогічній практиці, ми визначили такі домінуючі компоненти цього виду діяльності:

- теоретичний: характеризується точністю, швидкістю та рівнем володіння інструментально-виконавськими прийомами з урахуванням акустичних можливостей інструмента та музичних здібностей учнів;
- художньо-виконавський, артистичний: полягає в конкретизації інтерпретаторськи осмисленого виконавського інтонування структури музичного твору, у відтворенні засобів музичної виразності його вертикальної та горизонтальної структур, драматургії та розвитку цілісної музичної форми виконуючого твору;
- суспільно-комунікативний: постає як спілкування зі слухачем за допомогою особистісних переживань, емоцій, почуттів; співвідношення власної художньо-інтонаційної інтерпретації музичного твору зі змістовно-художнім задумом композитора.

Таким чином, гра на дитячих музичних інструментах закладає добрі передумови для розвитку музично-естетичної культури школярів, розвиває ритмопластичні, танцювальні, співацькі навички та вміння, пробуджує їх до творчого потенціалу, самовираження, самореалізації. Дитяче музикування ми вважаємо одним з перспективних, провідних видів діяльності, який впливає на духовне збагачення особистості, розвиває пізнавальні процеси, формує художньо-образне мислення.

Виходячи з цього, ми робимо висновок, музикування – музично-творчий процес, який в освіті сьогодення повинен стояти на першочерговому місці, він потребує обов'язкового впровадження в загальноосвітнє музичне виховання й вимагає подальшого науково-теоретичного та практичного дослідження.

Список використаної літератури

1. Національна доктрина розвитку освіти // Законодавчі акти України з питань освіти / Верховна Рада України. Комітет з питань науки і освіти : офіц. вид. – К. : Парламентське вид-во, 2004. – 404 с. **2. Асафьев Б. В.** Избранные статьи о музыкальном просвещении и образовании / Б. В. Асафьев. – [2-е изд.]. – Л. : Музыка, 1973. – 144 с. **3. Ростовський О. Я.** Методика викладання музики у початковій школі : навч.-метод. посіб. / О. Я. Ростовський. – [2-е вид., доп.]. – Тернопіль : Навчальна книга „Богдан”, 2001. – 216 с. **4. Гадалова І. М.** Методика викладання музики у початкових класах : навч. посіб. / І. М. Гадалова – К. : ІСДО, 1994. – 272 с. **5. Бублей С. П.** Детский оркестр : пособие для музыкальных руководителей детских дошкольных учреждений / Бублей С. П. – Л. : Музыка, 1983. – 103 с. **6. Печерська Е. П.** Уроки музики в початкових класах : навч. посіб. – К. : Либідь, 2001. – 272 с. **7. Дмитриева Л. Г.** Методика музыкального воспитания в школе : учеб. для учащихся пед. уч-щ по спец. „Муз. Воспитание” / Л. Г. Дмитриева, Н. М. Черноиваненко. – М. : Просвещение, 1989. – 207 с. **8. Сташевська І. О.** Дитячі й електронні музичні інструменти в практиці виховання дітей дошкільного віку (зарубіжний досвід) / І. О. Сташевська // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2012. – № 4 (239). – Ч. I. – С. 246–254.

Тіхова Т. І. Гра на дитячих музичних інструментах як один із засобів формування духовної культури особистості

У статті висвітлено проблему формування духовної культури особистості засобами впровадження в навчально-виховний процес навчального закладу елементарних дитячих музичних інструментів, їхній вплив на розвиток пізнавальних процесів, музичних здібностей, художньо-творчої діяльності учнів загальноосвітніх шкіл.

Ключові слова: дитячі музичні інструменти, елементарна музика, музикування, музичне виховання, духовна культура.

Тихова Т. И. Игра на детских музыкальных инструментах как одно из средств формирования духовной культуры личности

В статье освещается проблема формирования духовной культуры личности средствами внедрения в учебно-воспитательный процесс элементарных детских музыкальных инструментов, их влияние на развитие познавательных процессов, музыкальных способностей, художественно-творческой деятельности учащихся общеобразовательных школ.

Ключевые слова: детские музыкальные инструменты, элементарная музыка, музицирование, музыкальное воспитание, духовная культура.

Tikhova T. I. Playing on children's instruments as a means of forming the spiritual culture of the individual

The article highlights the problem of the formation of the spiritual culture of the individual means of introducing in the educational process of the elementary children's musical instruments and their impact on the development of cognitive processes, musical ability, artistic and creative activities of students in secondary schools.

Key words: musical instruments, elementary music, making music, music education, spiritual culture.

Стаття надійшла до редакції 10.07.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.

УДК 378.016:004.7

Т. С. Хачіров

ТЕРМІНАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ШКОЛІ

Швидкий розвиток сучасних інформаційних технологій зумовлює постійне зростання вимог до технічного оснащення шкільного комп'ютерного класу. На жаль, технічне оснащення більшості шкіл не є достатнім для проведення занять з інформатики з використанням сучасних програмних продуктів, що призводить до використання в багатьох школах операційної системи Microsoft Windows XP, офісного пакету Microsoft Office 2003 і т. ін. Ураховуючи той факт, що компанія Microsoft вже припинила продаж цих продуктів, а термін загальної підтримки ОС Windows XP закінчився 11 січня 2011 року, виникає питання щодо актуальності знань, одержуваних учнями. Крім того, морально застаріле обладнання спричинює труднощі й для професійного зростання вчителя інформатики. Разом з тим існують технологічні способи підвищення ефективності використання наявного комп'ютерного обладнання. Один з таких способів, заснований на застосуванні технології віртуалізації, був розглянутий нами в [1; 6]. Однак використання технологій віртуалізації потребує сучасного апаратного забезпечення, яке, на жаль, відсутнє в більшості українських шкіл.

Метою статті є висвітлення можливостей удосконалення роботи шкільного комп'ютерного класу шляхом використання термінальних рішень на базі вільного й відкритого програмного забезпечення (FOSS), а також рішень компанії Microsoft (Windows Server 2012).

Продуктивність навчального процесу з інформатики значною мірою залежить від ефективної організації роботи комп'ютерного класу, саме тому питання реалізації педагогічно доцільного та науково обґрунтованого алгоритму функціонування програмного забезпечення комп'ютерного